

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกของประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับอ่าวไทย ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด เป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและนอกจากนี้ยังคงเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมมากมายและนอกจากนี้ ยังมีการบุกเบิกป่าชายเลน เพื่อที่จะทำเป็นฟาร์มเลี้ยงกุ้ง ซึ่งทำให้บริเวณที่เป็นป่าชายเลนถูกบุกรุก และถูกทำลายเสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดต่างๆ เหล่านี้ถูกบุกรุก ถูกทำลายลงมากมาย ทำให้สถานที่หลายแห่งที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ถูกทำลาย

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกทำลายลงทุกวันจึงได้เกิดความคิดที่จะแสวงหาแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุดแก่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวใหม่นี้ควรจะเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น มิใช่เดินทางมาเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ เพื่อเสพสุขเพียงอย่างเดียว แล้วก็กลับไป ทิ้งปัญหาให้กับคนในท้องถิ่นมาแก้ เช่น การท่องเที่ยวแบบเดิมที่ผ่านมา นอกจากนี้การท่องเที่ยวในแนวใหม่นี้ควรจะให้ประโยชน์กับคนในท้องถิ่นมากที่สุด เพราะว่าที่ผ่านมาถึงแม้การท่องเที่ยวจะให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดเจน ประโยชน์นี้ก็ได้ไหลออกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก จากแนวคิดที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ จึงเกิดชื่อเรียก การท่องเที่ยวแนวใหม่นี้มากมาย เช่น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco tourism) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) การท่องเที่ยวแบบนุ่มนวล (Soft tourism) การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible tourism) และการท่องเที่ยวแนวใหม่ (Alternative tourism) ล่าสุดในการเดือนธันวาคม ค.ศ. 1994 แอนดริว บราซา ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของ Green Globe ได้กล่าวว่าการประชุมครั้งล่าสุดในบราซิลตกลงกันว่าจะใช้คำว่า การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม (Environmentally responsible tourism) ซึ่งในประเทศไทยนิยมใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Ecotourism ซึ่งนิยมใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทย (วรรณพร วชิชาณุกร, 2540 หน้า 10)

ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภาคตะวันออก แถบจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทยนั้น ไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรม และขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องไม่ทำให้พื้นที่ และ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมโทรม และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน พึงพอใจและใกล้ชิดกับธรรมชาติ และให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไปพร้อมกันด้วย ซึ่งการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพนั้น คนในชุมชนตลอดจนองค์กรท้องถิ่น จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับรูปแบบของการท่องเที่ยว โดยเป็นการจัดกิจกรรม ให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร โดยคงรักษาสีเขียวที่สวยงามที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้ มาตรฐานรักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่และมีบรรยากาศการท่องเที่ยว ที่ให้ ความปลอดภัยและมั่นใจในการท่องเที่ยว (http://www.trangalltour.com/tr_eco_def_th.htm, 2552 หน้า 12)

จึงมีความจำเป็นที่ภาครัฐและชุมชนจะต้องร่วมมือกันในการที่จะดำเนินการให้เกิดความตระหนักในการที่จะต้องสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสร้างอาชีพทดแทนสำหรับผู้สูญเสียโอกาส และการดำเนินการอนุรักษ์ป่าชายเลนในภาคตะวันออกไว้ให้เป็นแหล่งพุ่มพื้สัตว์น้ำ และเป็นปอดของภาคตะวันออก และเป็นแหล่งทำมาหากินของชาวบ้านให้ได้โดยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เป็นอาชีพทางเลือกของเขาเหล่านั้น

ในการพัฒนาองค์ความรู้จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จำเป็นในการรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดในภาคตะวันออกที่มีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทย รวมทั้งกิจกรรมที่แต่ละแหล่งท่องเที่ยวจัดกิจกรรมขึ้นมาให้นักท่องเที่ยว อันเป็นนวัตกรรมในด้านการจัดการความรู้โดยมีขั้นตอนในการศึกษาและเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกมาจัดการให้มีประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
2. ได้พัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ

3. ได้สร้างอาชีพทางเลือกสำหรับชาวประมงที่สูญเสียอาชีพจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

4. ได้ข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักท่องเที่ยวในการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

ขอบเขตของการวิจัย

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดภาคตะวันออกที่มีชายฝั่งติดอ่าวไทย ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด

2. ระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน ระหว่างวันที่ 17 กรกฎาคม 2552 ถึงวันที่ 16 กรกฎาคม 2553 โดยศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1) แต่งตั้งคณะกรรมการการบริหาร โครงการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินโครงการ

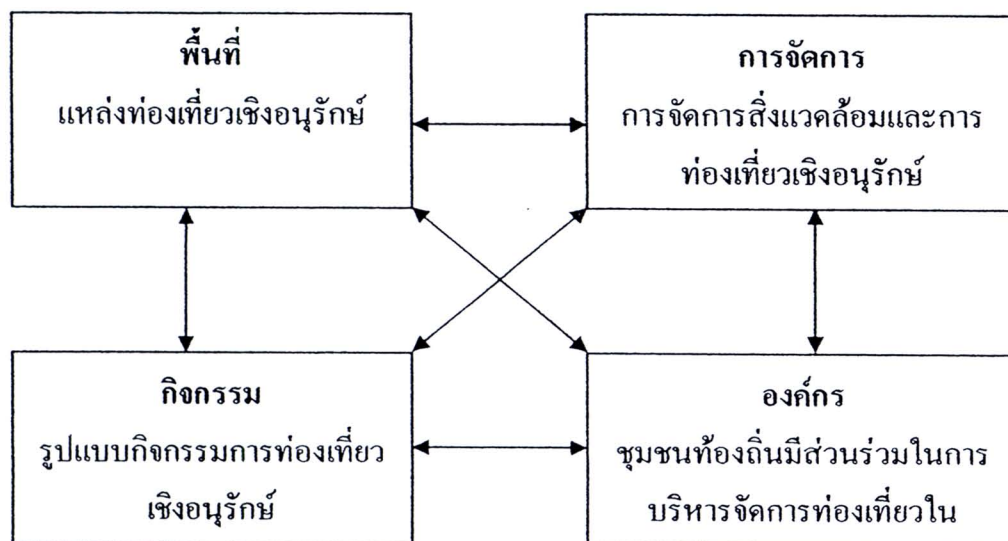
2) ประชุมคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินโครงการ

3) ดำเนินการศึกษากิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดภาคตะวันออก ประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ตามที่ได้วางแผนไว้

4) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมที่จัดในแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด และสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การวิจัยนี้ตระหนักถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อันได้แก่ พื้นที่ การจัดการ กิจกรรม และองค์กร ควรมีความเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม แสดงได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามศัพท์

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดด้วยการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งตามความสมัครใจโดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่างๆ และประชาชนในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศน์การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อบู่มให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน

จังหวัดในภาคตะวันออก หมายถึง จังหวัดในภาคตะวันออกของประเทศไทย ที่มีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทย ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนจังหวัดนั้นด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำหรือการศึกษา

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมีความตื่นตัวท้าทาย และชื่นชมธรรมชาติ